

LA POESIA DE COSTA I LOBERA JOVE

ARTHUR RIMBAUD FERIT A BRUSSEL·LES EL 1873 I PINTAT PER JEF ROSMAN

► ► ►
“la poesia inspirada / de flors i llum engendrada” tampoc ara no té res a veure amb la terra sinó que, “alta, pura, colorida, / brilla com l’arc celestial”, o sigui, com l’arc de sant Martí. També en l’abans esmentat poema *Tenebres* són oposats amb contundència terra i cel (“la terra és fosca, lo cel immens i clar”) i la llum hi és directament “la llàntia del sagrari”, l’única cosa que pot convertir “la nit”, que és la vida humana, en “claror”.

Si algú, en la tenebra –val a dir, en el món–, cerca la llum en la saviesa i amb llibertat, pot arribar potser a entreveure “fragments de veritat” o a sentir en la natura “lo que l’abisme parla poema mai escrit”; o a sospirar en veure “alguna estrella pura / fugir a dins la nit”. La llum que il·lumina les tenebres, però, només de l’altar pot procedir: “Davant mon cor brillaren Bé, Veritat i Amor”. L’àmbit de la poesia és així l’espai de la llum, i l’única funció possible de la poesia és revelar-lo.

Les imatges i els temes de *Poesies* –que és fins ara l’únic volum, a cura de Joan Mas, que hagi sortit (2003) d’una edició crítica prevista de l’obra de Costa– confirmen sense fisures aquesta concepció de la poesia, la del jove terratinent illenc que, havent pogut conèixer el món i instal·lar-s’hi, ha decidit renunciar-hi i se’n va a Roma a fer-se capellà. I aquest àmbit predeterminat, juntament amb altres qüestions d’ordre ideològic i tècnic, provoquen en ell un cert desengany de la poesia.

Si la poesia fa albirar, amb l’evocació de valls, arbres o muntanyes, negant o invertint la realitat, un futur de puresa, també pot fer-ho recreant míticament el passat, les contalles que, en la devoció popular, converteixen el món –el món que veu el poeta: les muntanyes, altre cop, i en elles les ermites i els monestirs, per exemple– en testimoni de la divinitat, en epifania d’altre temps que la poesia pot recrear, palesar. Així en Costa la poesia narrativa té la mateixa funció que la lírica: en el poema *La llegenda del Puig de Pollença*, que

escriu mentre *Poesies* és a la impremta, ho diu programàticament d’entrada: “Altars són les muntanyes”. La llum pot venir de les llegendes, també, de la pietat popular, de la puresa de la gent senzilla –del camp, sempre–. Les tradicions permeten que remuntem pel relat a un fons veritable, autèntic, naturalment cristià, que pot manifestar, per la poesia, la presència de la divinitat. Per les llegendes, els llocs parlen, revelen una profunda veritat amagada. I el cos de l’illa del poeta pot esdevenir, de mica en mica, l’àmbit de la llum, de la poesia.

Hi ha una certa contradicció, que Costa no ignorava, entre, d’una banda, aquesta

Costa veia que només recorrent als clàssics podia fer la poesia que volia, però que el situava fora de l’àmbit convertit en espai de poesia

llum i aquesta profunda veritat de l’autenticitat popular, del cristianisme natural –que fa coincidir amb la poesia–, i, d’altra banda, els mitjans que mobilitza per al poema, que ell prou sap que provenen del món: de la saviesa i de la veritat a trossos; o sigui, dels francesos i dels romans, i certament també d’italians com Carducci, les *Odi barbàres* del qual havia llegit el 1879. El seu poema *A Horaci*, escrit aquell mateix any, és d’alguna manera fruit d’aquesta lectura, i és altament significatiu –en el context d’aquest seu desengany de la poesia que miro d’explicar– que Costa no l’hagués inclòs a *Poesies* i, encara, el trasbals que li representà que Menéndez Pelayo el publicés sense ell saber-ho, el mateix 1885, a la

segona edició d’*Horacio en España*. Significatiu perquè aquest poema no proposa la vall, la muntanya, la llegenda, com a espai del poema per substituir el món real, que prou que hi apareix, sinó que clarament presenta la poesia contemporània presidida per una mena de febre furent i furiosa (“Ara que folla l’invocada Fúria, / febre als poetes inspirant, ungleja / l’arpa plorosa, i entre fang destil·la / fonts d’amargura”) i pren la clàssica grega i llatina com a alternativa (“les clares, / dolces fontanes del Parnàs hel·lènic”), indeslligablement unida al seny i al ritme (“a tes obres el bon seny, Horaci, / guia la dansa de gentils estrofes”) i a la bellesa (“seny i bellesa agermanar”), per produir la serenitat (“la calma de l’Olimp, la sana / força tranquil·la”). El món real hi és explícitament present, en termes de guerres i ambició, de negocis i disputes, i hi és oposat “l’art”, que constitueix –i no ara la vall o l’arbre– la veritat, la raó de la vida de qui ha triat estoicament la calma i la tranquil·litat, una vida “que entre goigs o penes / guarda segura”.

Els poemes d’Horaci no són l’altar, i això Costa ho veia. I també que només recorrent als clàssics podia fer la poesia que volia, però que això el situava fora o al marge de l’àmbit que havia convertit en espai de la poesia. L’any 1877, en una carta a Rubió i Lluch, ja havia assenyalat que en l’obra dels catalanistes el sabor popular “necesita una buena dosis de perfección griega”. De fet, pel que fa a la part més formal d’aquesta perfecció, la llengua i la mètrica, l’obra de Costa n’és un procés constant de depuració, de treball de millora i afinament, sempre, siguin els poemes de la mena que siguin, però, relativament al sentit, i a la intenció dels poemes, l’ètica i l’estètica subjacents no semblen les mateixes. En publicar *Poesies*, conscient de la contradicció, Costa havia triat la línia coherent de la vall a l’altar i tenia iniciada la de les llegendes. I aquesta havia estat la raó del seu trasbals en veure que Menéndez Pelayo li havia publicat l’oda *A Horaci*.

L’APARADOR

Juan Goytisolo, *Tríptico del mal*. EL ALEPH. Barcelona, 2004.

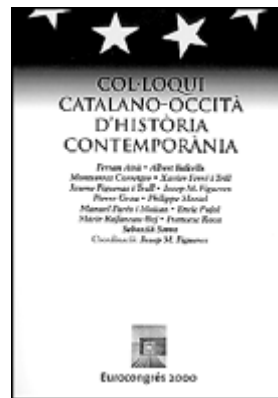
Joan Agut, *El mestre de Taüll*. PROA. Barcelona, 2004.

Reedició que recull en un sol volum tres de les novel·les més importants de l’autor i, també, de la literatura castellana contemporània. Es tracta de *Señas de identidad* (1966), *Reivindicación del conde don Julián* (1970) i *Juan sin Tierra* (1975), eix central de la narrativa de Juan Goytisolo.

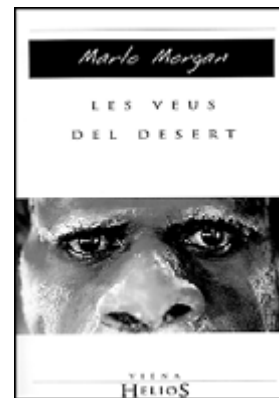
Sergi Vidal Grau, *El cas de la sandàlia*. FUNDACIÓ CABANA. Palma, 2004.

Aquesta és la *nouvelle* amb què Sergi Vidal (Lleida, 1979) va guanyar el premi organitzat pel portal d’Internet www.JoEscrib.com, que ha estat creat per la Fundació Cabana, una entitat sense ànim de lucre que vol promoure la cultura en el món de les arts i les lletres.

Diversos autors, *Col·loqui catalano-occità d’història contemporània*. RÚBRICA EDITORIAL. Girona, 2004.

Llibre que recull les ponències exposades a l’eurocongrés que es va celebrar a Bésiers els dies 21, 22 i 23 de març del 2003. Alguns dels autors són Ferran Aisà, Jaume Figueras, Francesc Roca, Enric Pujol, Marie Rafaneau-Boj, Philippe Martel...

Marlo Morgan, *Les veus del desert*. Traducció de Joan Quesada. VIENA/HELIOS. Barcelona, 2004.

Al desert australià, una tribu aborigen irremissiblement condemnada a la desaparició va voler traspassar l’herència de la seva cultura a una persona d’una altra civilització: l’autora d’aquest llibre, una nord-americana de 50 anys.

Jaume Clarà, *L’obra cívica del tenor Francesc Viñas. Cent anys de la Festa de l’Arbre Fruiter (1904-2003)*. PUBLICACIONS DE L’ABADIA DE MONTSERRAT. Barcelona, 2004.

El tenor Francesc Viñas (Mojà, 1863 - Barcelona, 1933), després d’una dècada de triomfs en els escenaris, instituí a Mojà la Festa de l’Arbre Fruiter buscant el progrés econòmic i la pau social.